

Förvaltningsutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring och temporär ändring av lagen om välfärdsområden

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till komplettering av regeringens proposition med förslag till lag om ändring och temporär ändring av lagen om välfärdsområden (RP 189/2025 rd)

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring och temporär ändring av lagen om välfärdsområden (RP 189/2025 rd): Ärendet har remitterats till förvaltningsutskottet för betänkande och till social- och hälsovårdsutskottet för utlåtande.

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till komplettering av regeringens proposition med förslag till lag om ändring och temporär ändring av lagen om välfärdsområden (RP 189/2025 rd) (RP 27/2026 rd): Ärendet har remitterats till förvaltningsutskottet för betänkande och till social- och hälsovårdsutskottet för utlåtande.

Motion

I samband med propositionen har utskottet behandlat

- Lagmotion LM 6/2023 rd Antti Kurvinen cent m.fl. Lagmotion med förslag till lag om temporär ändring av lagen om välfärdsområden

Sakkunniga

Utskottet har hört

- regeringsråd Kirsi Ruuhonen, finansministeriet
- ledande specialsakkunnig Juri Matinheikki, finansministeriet
- ledande specialsakkunnig Antti Väisänen, finansministeriet
- specialsakkunnig Jussi Lind, social- och hälsovårdsministeriet
- verkställande direktör Minna Korkiakoski-Västi, Välfärdsområdesbolaget Hyvil Ab
- ekonomisk expert Arja Pesonen, Välfärdsområdesbolaget Hyvil Ab
- välfärdsområdesdirektör Mikko Komulainen, Mellersta Österbottens välfärdsområde
- ekonomidirektör Kati Kälviäinen, Kymmenedalens välfärdsområde
- ekonomidirektör Ismo Rouvinen, Norra Karelens välfärdsområde
- strategi- och ekonomidirektör Anu Vuorinen, Norra Österbottens välfärdsområde

Betänkande FvUB 7/2026 rd

- välfärdsområdesdirektör Petri Virolainen, Päijänne-Tavastlands välfärdsområde
- välfärdsområdesdirektör Timo Aronkytö, Vanda och Kervo välfärdsområde.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- inrikesministeriet
- Helsingfors stad
- HUS-sammanslutningen
- Kajanalands välfärdsområde
- Västra Nylands välfärdsområde
- Birkalands välfärdsområde
- Egentliga Finlands välfärdsområde.

PROPOSITIONEN OCH MOTIONEN

Propositionerna

RP 189/2025 rd

I propositionen föreslås ändring och temporär ändring av lagen om välfärdsområden. Enligt förslaget ska bestämmelserna om täckande av underskott ändras temporärt så att finansministeriet under vissa förutsättningar kan bevilja möjlighet att före utgången av 2027 eller 2028 täcka uppkomna underskott för de välfärdsområden för vilka det är nödvändigt för att kunna följa lagstiftningen.

Dessutom föreslås det att tidsfristerna för utarbetande och lämnande av välfärdsområdenas investeringsplaner ändras.

Lagen avses träda i kraft så snart som möjligt. De föreslagna bestämmelserna om förlängning av tidsfristen för täckande av underskott ska gälla till och med den 31 december 2029.

RP 27/2026 rd

I propositionen föreslås det att regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring och temporär ändring av lagen om välfärdsområden kompletteras.

I propositionen föreslås det att de bestämmelser om täckande av underskott, som är avsedda att vara temporära, kompletteras så att finansministeriet under vissa förutsättningar på ansökan kan bevilja möjlighet att också före utgången av 2029 täcka ackumulerade underskott för de välfärdsområden för vilka det är nödvändigt för att kunna följa lagstiftningen.

Den föreslagna lagen avses träda i kraft så snart som möjligt. De föreslagna bestämmelserna om förlängning av tidsfristen för täckande av underskott ska gälla till och med den 31 december 2030.

Betänkande FvUB 7/2026 rd

Lagmotionen

I lagmotionen föreslås det att perioden för att täcka underskott i balansräkningen enligt lagen om välfärdsområden (611/2021) förlängs från två till fyra år för att välfärdsområdena faktiskt ska kunna få sin ekonomi i balans. Förlängning av tiden för täckande av underskott ska sökas hos finansministeriet av grundad anledning. Lagen föreslås gälla temporärt till utgången av 2027.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Propositionens utgångspunkter

Syftet med proposition RP 189/2025 rd och den kompletterande propositionen RP 27/2026 rd är att förlänga tidsfristen för täckande av underskott för de välfärdsområden som enligt en objektiv bedömning med stöd av sina ekonomiska uppgifter inte klarar av att anpassa sin verksamhet tillräckligt inom den tidsfrist för täckande av underskott som föreskrivs i den gällande lagen. Förslaget gäller endast de välfärdsområden som enligt uppgifterna om deras ekonomiska situation och andra uppgifter om situationen samt enligt en realistisk bedömning som grundar sig på utsikterna för ekonomin förmår täcka sitt underskott under en förlängd tidsfrist. Dessutom föreslås det att tidsfristerna för utarbetande och lämnande av välfärdsområdenas investeringsplaner förtydligas.

Den 11 december 2025 överlämnade regeringen proposition RP 189/2025 rd, där det föreslås att bestämmelserna om täckande av underskott (115 a §) ändras temporärt så att finansministeriet under vissa förutsättningar på ansökan kan bevilja möjlighet att också före utgången av 2027 eller 2028 täcka ackumulerade underskott för de välfärdsområden för vilka det är nödvändigt och möjligt för att följa lagstiftningen. Den 19 mars 2026 överlämnade regeringen den kompletterande propositionen RP 27/2026 rd, där det föreslås att de bestämmelser om täckande av underskott, som är avsedda att vara temporära, kompletteras så att finansministeriet under vissa förutsättningar på ansökan kan bevilja möjlighet att också före utgången av 2029 täcka ackumulerade underskott för de välfärdsområden för vilka det är nödvändigt för att kunna följa lagstiftningen. Det kompletterande ändringsförslaget byggde på konsekvensbedömningar som gjorts i samband med beredningen av en proposition med förslag till lagar om ändring av lagen om välfärdsområdenas finansiering och lagen om främjande av skärgårdens utveckling (RP 56/2026 rd), som senare lämnats till riksdagen. Det föreslås att bestämmelserna om förlängning av tidsfristen för täckande av underskott ska gälla till utgången av 2030.

Förvaltningsutskottet anser att förslagen behövs och fyller sitt syfte. Lagförslaget i den kompletterande propositionen (RP 27/2026 rd) omfattar också de bestämmelser (16 och 115 a §) som föreslogs i den ursprungliga propositionen (RP 189/2025 rd). Förvaltningsutskottet tillstyrker lagförslaget i den kompletterande propositionen. Samtidigt föreslår utskottet att lagförslaget i den ursprungliga propositionen förkastas.

Betänkande FvUB 7/2026 rd

Förlängning av tiden för täckande av underskott

Förvaltningsutskottet konstaterar att det fanns stora skillnader i utgångsläget när välfärdsområdena inledde sin verksamhet. Reformens ursprungliga utformning har haft en betydande inverkan både på de förändringskostnader som uppstått och på möjligheterna att anpassa verksamheten. Differentieringen av välfärdsområdenas ekonomi beror på många olika faktorer, såsom servicenivån före reformen, strukturen på de kostnader som överförts från kommunerna eller samkommunerna, genomförandet av löneharmoniseringen samt de ändringskostnader som harmoniseringen av systemen medfört.

Förvaltningsutskottet lyfter fram en utredning¹ som social- och hälsovårdsministeriet publicerade 2025. Utredningen visar på skillnader mellan välfärdsområdena när det gäller tillgången till tjänster. Personalsituationen har förbättrats i stort, men skillnaderna mellan välfärdsområdena finns kvar. Till exempel är det lättare att rekrytera personal i de stora städerna än i glesbygden. Över lag skedde det en vändning mot överskott, men trots det visade nio välfärdsområden underskott. Den ekonomiska differentieringen mellan välfärdsområdena ökade och kommer enligt prognoserna att fördjupas. Det finns flera orsaker till skillnaderna mellan välfärdsområdena, bland annat skillnader i befolkningsstrukturen, flyttningsrörelsen, varierande takt i reformen av servicenätet, personalsituationen och också behovet av att anpassa ekonomin.

Den föreslagna 115 a § är en temporär undantagsbestämmelse av engångsnatur vars syfte är att på ett i konstitutionellt hänseende hållbart sätt göra det möjligt för välfärdsområdena att inom en tidtabell som är nödvändig men möjlig, högst till utgången av 2029, täcka exceptionella underskott som uppkommit under de första åren av deras verksamhet.

Förvaltningsutskottet anser att den föreslagna bestämmelsen om förlängning av tiden för täckande av underskott i 115 a § är motiverad. Förvaltningsutskottet konstaterar att den här tilläggstiden som beviljas enligt prövning upprätthåller incitamentet att se över verksamheten och balansera ekonomin och att den också kan minska risken för differentiering av tjänsterna i de olika välfärdsområdena.

Förvaltningsutskottet anser att propositionen på behörigt sätt bedömer konsekvenserna för tillgången till tjänster och välfärdsområdenas förmåga att trygga de lagstadgade tjänsterna. Enligt propositionen (RP 189/2025 rd, s. 11) har praxisen visat att de välfärdsområden som målmedvetet har nyutvecklat sin servicestruktur och tjänsteverksamhet har kunnat bromsa kostnadsökningen på ett sätt som leder till att ekonomin balanseras och sålunda också till att underskotten täcks inom den tidsfrist som föreskrivs i lagen medan tjänsterna är tryggade. Det väsentliga har i praktiken varit tidsperioden för balanseringen, det vill säga tillräckligt kraftiga reformer som har inletts tillräckligt tidigt, varvid det årliga anpassningsbehovet inte har blivit för stort.

Möjligheterna att bromsa kostnadsökningen varierar dock från välfärdsområde till välfärdsområde. Inför sitt beslut om förlängning av tidsfristen för att täcka underskott beaktar finansministeriet därför i sin bedömning till exempel de anpassningsåtgärder som redan vidtagits

¹ Utredning om hur välfärdsområdenas ansvar för ordnandet av social- och hälsovården uppfylldes 2025, social- och hälsovårdsministeriet, den 18 februari 2026.

Betänkande FvUB 7/2026 rd

i välfärdsområdet, förändringarna i befolkningsstrukturen och servicebehovet samt välfärdsområdets möjligheter att i fortsättningen anpassa sin verksamhet utan att tjänsterna äventyras (RP 189/2025 rd, s. 13). Vidare står det i propositionen (s. 21) att varje välfärdsområde i den mån det är möjligt ska vidta anpassningsåtgärder för att uppnå balans i sin ekonomi utan att äventyra de tillräckliga social- och hälsovårdstjänster eller tillräckliga tjänster inom räddningsväsendet som tryggas för var och en i grundlagen.

Dessutom konstateras det i avsnittet om lagstiftningsordning (RP 189/2025 rd, s. 25) att man genom en budgetbegränsning inte kan begränsa tillgången till lagstadgade tjänster (t.ex. GrUU 26/2017 rd). Välfärdsområdena har en direkt ur grundlagen härledd skyldighet att i alla situationer ordna de av sina uppgifter som har samband med de grundläggande fri- och rättigheterna. Välfärdsområdena ska göra upp sin budget och ekonomiplan på ett realistiskt sätt utifrån sina skyldigheter och sin verksamhet. Enligt 115 § 3 mom. i lagen om välfärdsområden (611/2021) ska budgeten innehålla de anslag och beräknade inkomster som uppgifterna och verksamhetsmålen förutsätter. Dessutom ska den innehålla en redogörelse för hur finansieringsbehovet ska täckas. Det är klart att välfärdsområdet inte i syfte att täcka underskottet inom den tidsfrist som föreskrivs i 115 § i lagen om välfärdsområden kan låta bli att ordna de tjänster som har ett särskilt samband med de grundläggande fri- och rättigheterna eller att sköta uppgifter som på ett väsentligt sätt har samband med uppgifterna. Samtidigt är det dock också klart att välfärdsområdet inte kan låta bli att sträva efter att täcka underskott i enlighet med gällande lagstiftning. Åtminstone indirekt främjar propositionen välfärdsområdenas möjligheter att iaktta skyldigheten att respektera de grundläggande fri- och rättigheterna i enlighet med 22 § i grundlagen.

I sitt utlåtande (ShUU 7/2026 rd, s. 7-8) påpekar social- och hälsovårdsutskottet för förvaltningsutskottet att finansministeriet enligt den föreslagna 115 a § enligt bestämmelsens ordalydelse inte är skyldigt att besluta om förlängning av tidsfristen och att området inte har rätt att få tilläggstid för att täcka underskottet ens när förlängningen av tidsfristen enligt det föreslagna kriteriet är nödvändig för att följa lagstiftningen. Social- och hälsovårdsutskottet föreslår att förvaltningsutskottet bedömer behovet av att ändra 115 a §.

Förvaltningsutskottet konstaterar att finansministeriet enligt den föreslagna 115 a § inte har någon absolut skyldighet att direkt enligt bestämmelsens ordalydelse besluta om förlängning av tidsfristen, om det utifrån den gällande lagstiftningen om välfärdsområdenas verksamhet bedöms att något annat förfarande tillräckligt eller bättre tryggar invånarnas rättigheter till tillräckliga tjänster. En sådan situation kan till exempel vara ett pågående tilläggsfinansierings- eller utvärderingsförfarande. Förvaltningsutskottet anser att den föreslagna ordalydelsen är motiverad med beaktande av regleringen av välfärdsområdena och den statliga styrningen av dem samt syftet med regleringen. Finansministeriet har motsvarande prövningsrätt när ett utvärderingsförfarande för välfärdsområdet (123 §) inleds.

En del av dem som lämnade yttrande föreslog att tiden för täckande av underskott ska sträcka sig till utgången av 2030 eller rentav längre än så. Förvaltningsutskottet konstaterar att en tid på mer än sex år är lång med tanke på en differentiering av verksamheten och ekonomin. Om den tidsfrist som föreslås i den kompletterande propositionen inte är tillräcklig, bör läget i välfärdsområdet granskas närmare under statlig styrning. Utskottet välkomnar också att den föreslagna

Betänkande FvUB 7/2026 rd

regleringen innehåller ett incitament till aktiv verksamhet då den riktar sig till välfärdsområden som redan målmedvetet har vidtagit åtgärder för att få sin ekonomi i balans.

En del av dem som lämnade yttrande föreslog att tidsfristen för ansökan om täckande av underskott ska senareläggas från slutet av augusti till slutet av september för att beredningen av ansökningarna och behandlingen i välfärdsområdesfullmäktige ska kunna genomföras kontrollerat och extra kostnader undvikas. Å andra sidan har många välfärdsområden välkomnat möjligheten att lämna in ansökan genast när välfärdsområdesstyrelsen har upprättat bokslutet.

Enligt utredning till förvaltningsutskottet är det motiverat att få in välfärdsområdenas ansökningar i enlighet med det föreslagna 115 a § 3 mom. före utgången av augusti, så att de hinner behandlas och avgöras så att välfärdsområdena kan beakta besluten i budgeten för det följande året och i ekonomiplanen, som bereds och avgörs hösten före budgetåret. Om välfärdsområdet ansöker om förlängning av tidsfristen först i september kan beslutet enligt uppgift fattas först under perioden oktober-december, det vill säga relativt sent med tanke på beredningen av budget- och ekonomiplanerna. Utskottet konstaterar att det vid behov är möjligt att komplettera välfärdsområdets ansökan i enlighet med förvaltningslagen (434/2003).

Tiden för att lämna en investeringsplan

I 16 § i propositionen föreslås det att tidsfristerna för att lämna in välfärdsområdenas investeringsplan ändras så att planen lämnas till ministerierna före utgången av maj i stället för vid utgången av föregående kalenderår. I planen ingår de investeringar som ska påbörjas under de fyra följande räkenskapsperioderna och finansieringen av investeringarna.

I en del av de yttranden som utskottet fått föreslås det att investeringsplanerna ska lämnas in i juni i stället för i maj. Enligt utredning till förvaltningsutskottet är det dock motiverat att planerna fås in senast i maj för att det ska finnas tillräckligt med tid för godkännandeförfarandet och så att planerna hinner bedömas och godkännas under samma kalenderår. Utskottet konstaterar att planerna vid behov fortfarande kan kompletteras. Enligt utskottet har det inte föreslagits några ändringar i det avseendet.

I sitt utlåtande (s. 8—9) påpekar social- och hälsovårdsutskottet för förvaltningsutskottet att uttrycket "... ska årligen utarbeta en investeringsplan för de investeringar inom välfärdsområdeskoncernen som påbörjas under de följande fyra räkenskapsperioderna och för finansieringen av dem" i det föreslagna 16 § 1 mom. är oklart i fråga om uttrycket "som påbörjas" och att det enligt ett erhållet yttrande kunde ersättas med uttrycket "som planeras".

Förvaltningsutskottet konstaterar att termen "som påbörjas" används i den gällande lagen. Enligt utredning till utskottet fyller det ändringsförslag som föreslås i yttrandet inte fullt ut syftet enligt lagstiftningen, det vill säga att planen ska innehålla de investeringar som påbörjas under samtliga fyra år. Enligt utredning till utskottet uppdaterades finansministeriets anvisningar om inlämnandet av planerna för 2027–2030 i oktober 2025 så att projekt som inletts tidigare inte längre behöver tas in i planen.

Betänkande FvUB 7/2026 rd

Lagmotionen

På de grunder som anförts ovan föreslår utskottet att lagmotionen förkastas.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Förvaltningsutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner lagförslaget i proposition RP 27/2026 rd utan ändringar.

Riksdagen förkastar lagförslaget i proposition RP 189/2025 rd.

Riksdagen förkastar lagförslaget i lagmotion LM 6/2023 rd.

Helsingfors 6.5.2026

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Mauri Peltokangas saf
medlem Alviina Alametsä gröna
medlem Eveliina Heinäluoma sd
medlem Petri Honkonen cent
medlem Juha Hänninen saml
medlem Christoffer Ingo sv
medlem Saku Nikkanen sd
medlem Hanna Räsänen cent
medlem Joakim Vigelius saf
medlem Juha Viitala sd
medlem Ben Zyskowiec saml
ersättare Jenna Simula saf
ersättare Henrik Vuornos saml.

Sekreterare var

plenarråd Sanna Helopuro.

Betänkande FvUB 7/2026 rd Reservation 1

Reservation 1

Motivering

Propositionen går ut på att välfärdsområdena i vissa fall ska ges möjlighet att täcka underskott inom en längre tid än vad den gällande lagstiftningen tillåter. Regeringen föreslår att lagen om välfärdsområden ändras temporärt så att det till lagen fogas en bestämmelse om förlängning av tidsfristen för täckande av underskott genom finansministeriets beslut på ansökan av välfärdsområdet (115 a §). Enligt den föreslagna regleringen kan finansministeriet under vissa förutsättningar bevilja möjlighet att täcka uppkomna underskott före utgången av 2027 eller 2028 för de välfärdsområden för vilka det är nödvändigt för att följa lagstiftningen. Bestämmelserna om förlängning av tidsfristen för att täcka underskott ska enligt propositionen gälla till den 31 december 2029. Enligt den gällande regleringen ska ett underskott i välfärdsområdets balansräkning täckas inom högst två år från ingången av det år som följer efter det att bokslutet fastställdes. Inom denna tid ska också underskott som uppkommit under eller efter det år budgeten upprättades täckas (115 § 2 mom.).

Vi välkomnar att propositionen underlättar välfärdsområdenas svåra situation. De första åren efter att välfärdsområdena inledde sin verksamhet har präglats av många utmaningar som är oberoende av välfärdsområdena, såsom hög inflation och löneuppgörelsen inom social- och hälsovårdssektorn. Välfärdsområdena har inte fått tillräckligt med tid för att stabilisera sin verksamhet, utan snarare har regeringen kontinuerligt försämrat deras situation genom ändringar i såväl finansieringen som lagstiftningen. Välfärdsområdena har blivit tvungna att vidta kortsiktiga anpassningsåtgärder, men ändå står cirka hälften av dem inför stora utmaningar när det gäller att täcka underskott inom ramen för den gällande lagstiftningen. Enligt propositionen har elva områden åtminstone måttliga möjligheter att täcka sitt underskott inom utsatt tid. I de övriga nio områdena blir det enligt propositionen svårt att täcka underskotten i slutet av 2026.

Välfärdsområdena borde ha fått mer tid redan hösten 2023, när den svåra situationen i områdena redan kunde ses, men regeringen har inte tidigare samtyckt till att ändra lagstiftningen. Därför anser vi att det är viktigt att propositionen om tilläggstid nu har lämnats till riksdagen. Den förlängning av tiden för att täcka underskottet som nu föreslås kan minska risken för differentiering av tjänsterna i de olika välfärdsområdena och ge välfärdsområdena bättre möjligheter att balansera sin ekonomi utan att ordnandet av de lagstadgade social- och hälsovårdstjänsterna äventyras. Propositionen om en förlängning av tiden för täckande av underskott är dock bristfällig, eftersom alla välfärdsområden inte får möjlighet till tilläggstid enligt propositionen, även om de skulle behöva en sådan. Enligt propositionen har praxisen visat att de välfärdsområden som målmedvetet reformerat sin servicestruktur och sin serviceverksamhet har kunnat dämpa kostnadsökningen på ett sätt som leder till att ekonomin balanseras och därmed också till att underskotten täcks inom den tidsfrist som anges i lagen, så att tjänsterna tryggas. Det väsentliga har i praktiken varit tidsperioden för balanseringen, det vill säga tillräckligt kraftiga reformer som har inletts tillräckligt tidigt, varvid det årliga anpassningsbehovet inte har blivit för stort. Syftet med propositionen är att rikta konsekvenserna av den temporära regleringen uttryckligen till denna grupp av välfärdsområden. Välfärdsområdena har inletts sin verksamhet i mycket olika utgångsläge. Att

Betänkande FvUB 7/2026 rd Reservation 1

ekonomin har utvecklats olika i olika välfärdsområden beror på flera faktorer, såsom servicenivån före reformen, strukturen på de kostnader som överförts från kommunerna eller samkommunerna, genomförandet av löneharmoniseringen samt de ändringskostnader som harmoniseringen av systemen medfört. Målen för social- och hälsovårdsreformen, bland annat att flytta tyngdpunkten till tjänster och förebyggande på basnivå, har på grund av anpassningstrycket och övriga omständigheter inte kunnat nås, så den eftersträlvade ökningen av tjänsternas genomslag och dämpningen av kostnadsökningen har inte kunnat nås. Propositionen är fortfarande bristfällig fastän den kompletterats. En realistisk bedömning av anpassningsåtgärdernas genomförbarhet och konsekvenser förutsätter ett tillräckligt tidsspann. En alltför kort anpassningstid förutsätter mycket kraftiga och snabba åtgärder i många välfärdsområden, vilket avsevärt ökar riskerna för genomförandet av ansvaret för att ordna tjänster. Välfärdsområdena måste ges en skäligen tid att reagera också på plötsliga årliga förändringar som beror på finansieringssystemet. Genom propositionen bör alla välfärdsområden tillförsäkras de verksamhetsförutsättningar som lagen förutsätter. För att målen för social- och hälsovårdsreformen ska nås anser vi att det bör vara möjligt för alla välfärdsområden att ansöka om tilläggstid för skyldigheten att täcka underskott och att tidsfristen bör förlängas till utgången av 2030.

Förslag

Vi föreslår

*att riksdagen godkänner lagförslaget enligt betänkandet men ändrar 115 a § 1 mom. och stryker 115 a § 2 mom. (**Reservationens ändringsförslag**).*

Reservationens ändringsförslag

115 a §

Förlängning av tidsfristen för täckande av underskott

~~Om välfärdsområdet inte inom tidsfristen enligt 115 § 2 mom. förmår täcka ett underskott som har uppkommit i dess balansräkning, kan finansministeriet~~ Finansministeriet ska på ansökan av välfärdsområdet fatta beslut om att underskottet ska täckas före utgången av ~~2027 eller 2028~~ 2030, om välfärdsområdet har en av välfärdsområdesfullmäktige godkänd plan för hur det ackumulerade underskottet ska täckas.

~~Finansministeriet kan fatta ett i 1 mom. avsett beslut, om~~

- ~~1) en förlängning av tidsfristen är nödvändig för att lagstiftningen ska kunna följas;~~
- ~~2) uppkomna underskott kan täckas inom den tidsfrist som anges i 1 mom., och~~
- ~~3) välfärdsområdet har en av välfärdsområdesfullmäktige godkänd plan för täckande av det uppkomna underskottet utan dröjsmål.~~

Betänkande FvUB 7/2026 rd
Reservation

Helsingfors 6.5.2026

Eveliina Heinäluoma sd
Saku Nikkanen sd
Juha Viitala sd

Betänkande FvUB 7/2026 rd **Reservation 2**

Reservation 2

Motivering

Vi centerledamöter anser att propositionen är ett steg i rätt riktning, men att den är otillräcklig och behandlar välfärdsområdena ojämnt. Vi betonar att välfärdsområdenas underskott huvudsakligen har uppstått av orsaker som inte beror på välfärdsområdena själva. De hänför sig till startfasen för reformen, inexactheterna i finansieringssystemet och de exceptionella krissituationer som gjorde den inledande finansieringen underdimensionerad. I denna situation är det viktigt att ge välfärdsområdena mer tid. Då kan de mer kontrollerat och planmässigt försöka få sin ekonomi i balans. Risken för att de tvingas vidta eller fortsätta med panikartade anpassningsåtgärder genom att gallra bland närservicen inom social- och hälsovården minskar. Sådana åtgärder kan ha negativa konsekvenser för tillgången till lagstadgade tjänster. Därför lade Centerns riksdagsgrupp fram en lagmotion om förlängning av tiden för att täcka välfärdsområdenas underskott redan i september 2023 (LM 6/2023 rd).

Till skillnad från vad som hade kunnat krävas av en ansvarsfull social- och hälsovårdspolitik i början av innevarande valperiod har regeringen inte stött välfärdsområdena i reformarbetet. Före den aktuella propositionen har regeringen genom sina lagstiftningsändringar främst koncentrerat sig på att skärpa välfärdsområdenas ekonomiska tumskruv, överföra styrningen av välfärdsområdena från social- och hälsovårdsministeriet till finansministeriet, skärpa kriterierna för utvärderingsförfarande, årligen skära ned finansieringen och skälla ut beslutsfattarna i välfärdsområdena och de politiker som låg bakom reformen förra valperioden. De utlovade reformerna i fråga om tjänster och avreglering har inte genomförts.

Regeringen vaknade upp först i slutet av våren 2025 efter det att justitiekanslern i statsrådet hade avgjort ett klagomål från två välfärdsområden. I sitt avgörande noterade justitiekanslern bland annat att för att de grundläggande fri- och rättigheterna och finansieringsprincipen ska tillgodoses bör finansministeriet framöver noggrant och i realtid samt tillräckligt detaljerat och med hänsyn till den uppföljning och utvärdering som utförs av social- och hälsovårdsministeriet självt och dess förvaltningsområde följa upp och bedöma hur finansieringsmodellen fungerar så som grundlagsutskottet förutsätter och vid behov utan dröjsmål vidta lagberedningsåtgärder. Om det är fråga om ett mer systemiskt problem för de flesta välfärdsområdena eller ett stort antal välfärdsområden, är standardutgångspunkten att allmänna lagstiftningsåtgärder behövs, menade justitiekanslern.

Social- och hälsovårdsministeriet, finansministeriet och inrikesministeriet inledde våren 2025 en omfattande halvtidsutvärdering av välfärdsområdesreformen som en del av understatssekreterare Marina Erholas uppdrag. I sin halvtidsrapport den 10 december 2025 konstaterade arbetsgruppen att de åtgärder som behövs är framför allt att stärka kunskapsunderlaget inom social- och hälsovården och utveckla finansieringsmodellen. Tekniska problem måste åtgärdas och det måste säkerställas att alla välfärdsområden tillämpar enhetlig och tillförlitlig registreringspraxis särskilt i fråga om diagnos- och sjukfrekvensuppgifter. Registreringens kvalitet ska följas upp och vid behov utvärderas. Samtidigt måste finansieringsmodellen kompletteras med incitament för förebyggande och kostnadseffektiva åtgärder bland annat genom att utvidga den kalkylerade

Betänkande FvUB 7/2026 rd Reservation 2

finansieringen för främjande av välfärd och hälsa så att den i högre grad fungerar som incitament. Enligt rapporten behöver man på längre sikt också överväga att öka områdenas eget finansieringsansvar till exempel genom beskattningsrätt, om man vill stärka autonomi.

I stället för att vidta de snabba lagstiftningsåtgärder som föreslås i rapporten beslutade regeringen i februari 2026 att begrava de här brådskande ändringsbehoven i en parlamentarisk arbetsgrupp. Det innebär att mer omfattande korrigeringar av välfärdsområdenas finansieringssystem träder i kraft först nästa valperiod och tidigast omkring 2030.

Riksdagen behandlar för närvarande också regeringens proposition med förslag till tredje fasens ändringar i lagen om välfärdsområdenas finansiering (RP 56/2026 rd). Den åtgärdar knappast de problem som identifierats i den ovannämnda rapporten. I första hand verkställs regeringens beslut om nedskärningar i välfärdsområdenas finansiering med 390 miljoner euro på 2029 års nivå, minskas efterhandsfinansieringen och införs begreppet "välfärdsområde med skärgårdsförhållanden", som skär ned finansieringen av Södra Savolax eftersom det är det välfärdsområde som har mest skärgårdsförhållanden i hela landet. Dessutom beslutade regeringen vid ramförhandlingarna i april 2026 om nya nedskärningar i välfärdsområdena.

Med tanke på en god lagberedning är problemet med den aktuella propositionen att välfärdsområdenas ekonomi granskas åtskilt från den egentliga verksamheten. I propositionen bedöms inte konsekvenserna för tillgången till tjänster eller välfärdsområdenas förmåga att trygga de lagstadgade social- och hälsovårdstjänsterna och räddningsväsendets tjänster. Utifrån enbart ekonomiska kalkyler går det inte att dra några direkta slutsatser om hur tjänsterna kommer att genomföras. Med tanke på framtiden anser vi att det är nödvändigt att konsekvensbedömningen i fortsättningen vid lagstiftningsändringar som gäller finansieringen av välfärdsområdena utgår från att tillgången till tjänster och de grundläggande fri- och rättigheterna ska tillgodoses.

Slutsatser

Utifrån propositionen kommer regeringen att dela in välfärdsområdena i tre grupper: 1. de som kan täcka sitt underskott utan tilläggstid, 2. de som kan beviljas tilläggstid på ansökan och 3. de som inte beviljas tilläggstid och därmed måste genomgå ett ekonomiskt utvärderingsförfarande.

En förlängning av tiden för att täcka underskott kan stödja tryggheten av social- och hälsovårdstjänsterna enligt grundlagen endast om ändringarna i finansieringssystemet är förutsägbara och konsekvenserna för tjänsterna bedöms systematiskt. Det förutsätter också att finansministeriet ger välfärdsområdena tilläggstid om de ansöker om det. Det ger möjlighet att balansera ekonomin på ett sätt som gör det möjligt för välfärdsområdena att sköta sina lagstadgade uppgifter och utveckla dem på lång sikt.

Vi understryker att ekonomin kan fås i balans utan att tjänsterna äventyras bara om omständigheterna är stabila och förutsägbara. Regeringen har genom sin egen verksamhet och passivitet rubbat detta. Under denna valperiod har regeringen varje år fattat beslut som inte har främjat en kontrollerad balansering av ekonomin samtidigt som de social- och hälsovårdstjänster och räddningsväsendets tjänster som människorna behöver säkerställs.

Betänkande FvUB 7/2026 rd Reservation 2

Utifrån de praktiska erfarenheterna från välfärdsområdena finns det också allvarliga strukturella problem i finansieringssystemet. Invånarantalet och förändringarna i det inverkar alltför mycket på den finansiering som fördelas till välfärdsområdena under statens budgetmoment. Fördelningen av finansieringen snedvrids också av problemen med registreringen av diagnostiska uppgifter. Propositionen uppmuntrar inte till effektivisering av funktionerna, eftersom det leder till nedskärningar i finansieringen. Problemen förvärras också av det så kallade nollsummespelet, där tilläggsfinansiering till ett välfärdsområde innebär att ett annat välfärdsområde fråntas finansiering. Regeringen kommer inte att åtgärda dessa problem. Dessutom tar det cirka åtta år att genomföra stora reformer. Nu pågår bara det fjärde verksamhetsåret i välfärdsområdena.

Trots att regeringen på basis av det som sägs ovan inte har förmått ge välfärdsområdena arbetsro eller rätta till problemen i finansieringslagstiftningen, är finansministeriet enligt propositionen inte skyldigt att bevilja förlängning av tiden för täckande av underskott och välfärdsområdet har inte rätt till förlängning, trots att en förlängning är nödvändig för att följa lagstiftningen. Vi anser att detta är orättvist och ojämnt för dem som behöver tjänster.

Enligt en enkät som välfärdsområdena genomfört i början av 2026 överväger åtminstone 13 välfärdsområden att ansöka om tilläggstid för att täcka underskott. Två av välfärdsområdena ser det som sannolikt. Sammanlagt sex områden riskerar att bli föremål för utvärderingsförfarande, varvid områdets beslutanderätt begränsas. Tre välfärdsområden är redan föremål för utvärderingsförfarande. Efter enkäten har regeringen lämnat riksdagen ett lagförslag genom vilket man genomför ändringar i fördelningsgrunderna för välfärdsområdenas finansiering och en nedskärning med 390 miljoner euro. Vid ramförhandlingarna i april 2026 beslutade regeringen om ytterligare nedskärningar. Fortfarande får välfärdsområdena ingen arbetsro för kontrollerade reformer.

Att bli föremål för ett ekonomiskt utvärderingsförfarande innebär i praktiken att välfärdsområdet förlorar sin rätt att bestämma om sina angelägenheter. Då överförs beslutanderätten till finansministeriet, som ministeriet också håller fast vid, fastän ministeriet inte har expertis inom social- och hälsovårdstjänster. Finansministeriet har nyligen dragit Lapplands välfärdsområde inför rätta, då välfärdsområdet ändrade utvärderingsgruppens beslut om föremålen för anpassningen, fastän själva sparmålet förblev oförändrat.

Vi ser det som ohållbart om finansministeriet ges rätt att centraliserat besluta om förlängd tid för att täcka underskott, utvärderingsförfarande och anpassningsåtgärder som alltid drabbar social- och hälsovårdstjänsterna och personalen. Det aktuella förslaget är ytterligare ett steg i fel riktning. Det äventyrar inte bara social- och hälsovårdstjänsterna utan urholkar också människornas förtroende för de offentliga social- och hälsovårdstjänsterna.

I teorin kan finansministeriet för närvarande genom utvärderingsförfarandet omhänderta åtminstone hälften eller ännu fler av välfärdsområdena och överta deras beslutanderätt. I andra välfärdsområden kan verksamheten fortsätta på normalt sätt genom välfärdsområdenas egna beslut. Med tanke på välfärdsområdenas autonomi och invånarnas tjänster är det ett alltför högt pris för att regeringen inte går med på att rätta till problemen i finansieringssystemet och upphöra med nedskärningarna i finansieringen.

Betänkande FvUB 7/2026 rd Reservation 2

Vi föreslår därför att tiden för att täcka välfärdsområdenas underskott förlängs högst till utgången av 2030 för dem som ansöker om det. Inget välfärdsområde har som mål att inte täcka sina underskott eller att låta dem hänga kvar i balansräkningarna från år till år. Centern litar här på beslutsfattarna i välfärdsområdena.

I stället för att valsa runt i administrativa ansökningsprocesser för att förlänga tiden för täckande av underskott och fastna i finansministeriets tumskruv behöver välfärdsområdena arbetsro för reformer och anpassningsåtgärder plus beredskap för de förestående nedskärningar i finansieringen som regeringen redan beslutat om. Det ger statsmakten tid att lösa och rätta till finansieringslagens strukturella problem som för närvarande snedvrider den statliga finansieringen till välfärdsområdena.

Förslag

Vi föreslår

*att riksdagen i övrigt godkänner lagförslaget enligt betänkandet men 115 a § och 1 mom. i ikraftträdandebestämmelsen med ändringar (**Reservationens ändringsförslag**).*

Reservationens ändringsförslag

115 a §

Förlängning av tidsfristen för täckande av underskott

Om välfärdsområdet inte inom tidsfristen enligt 115 § 2 mom. förmår täcka ett ackumulerat underskott i balansräkningen, ska underskottet täckas före utgången av 2030.

Efter att ha konstaterat att underskottet inte kan täckas inom den tidsfrist som anges i 115 § 2 mom. ska välfärdsområdet utan dröjsmål

1) utarbeta en av välfärdsområdesfullmäktige godkänd plan för att täcka underskottet före utgången av 2030,

2) bedöma om åtgärderna i planen är tillräckliga och genomförbara, samt

3) för kännedom översända till finansministeriet den av välfärdsområdesfullmäktige godkända planen och de bedömningar som gäller den.

Välfärdsområdet ska årligen efter det att bokslutet färdigställts lämna finansministeriet en redogörelse för hur åtgärderna för att täcka underskottet har genomförts och framskridit i förhållande till den godkända planen.

Betänkande FvUB 7/2026 rd
Reservation 2

Ett i 122 § avsett utvärderingsförfarande i ett välfärdsområde kan med avvikelse från bestämmelserna i 123 § 1 mom. 1 punkten inledas tidigast efter det att den tidsfrist som avses i denna paragraf har löpt ut, om inte underskottet dessförinnan har täckts.

Verksamhetsberättelsen ska innehålla en redogörelse för hur åtgärderna för att täcka underskottet har genomförts under räkenskapsperioden och för huruvida åtgärderna är tillräckliga för att täcka underskottet inom tidsfristen enligt 1 mom.

Denna lag träder i kraft den 20 . Lagens 115 a § gäller till utgången av 2031. Om tidsfristen för täckande av underskott har löpt ut före ikraftträdandet av denna lag, ska ansökan göras före utgången av augusti 2026.

Helsingfors 6.5.2026

Petri Honkonen cent
Hanna Räsänen cent